
تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۳۶۶

آیه ۱۴۶ - ۱۴۷

آیه و ترجمه

سأصرف عن آيتي الذين يتكبرون في الارض بغير الحق و ان يروا كل آية لا يؤمنوا بها و ان يروا سبيل الرشد لا يتخذوه سبيلا و ان يروا سبيل الغي يتخذوه سبيلا ذلك بانهم كذبوا بايتنا و كانوا عنها غفلين ۱۴۶
و الذين كذبوا بايتنا و لقاء الاخرة حبطت اعمالهم هل يجزون الا ما كانوا يعملون ۱۴۷

ترجمه :

۱۴۶ - به زودی کسانی را که در روی زمین به ناحق تکبر میورزند از ایمان به آیات خود منصرف میسازیم (بطوری که) اگر هر آیه و نشانه‌ای را ببینند به آن ایمان نمی‌آورند و اگر راه هدایت را ببینند راه خود انتخاب نمی‌کنند و اگر طریق گمراهی را ببینند راه خود انتخاب میکنند (همه اینها) به خاطر آن است که آیات ما را تکذیب کردند و از آن غافل بودند.
۱۴۷ - و کسانی که آیات ما و لقای رستاخیز را تکذیب (و انکار) کنند اعمالشان نابود میگردد آیا جز آنچه را عمل کرده‌اند پاداش داده میشوند.

تفسیر :

سرنوشت متکبران بحثی که در این دو آیه آمده است در حقیقت یک نوع نتیجه‌گیری از آیات گذشته در زمینه سرنوشت فرعون و فرعونیان و سرکشان بنی اسرائیل است، خداوند در این آیات این حقیقت را بیان می‌کند که اگر فرعونیان و یا سرکشان

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۳۶۷

بنی اسرائیل با مشاهده آنهمه معجزات و شنیدن آن همه آیات الهی به راه نیامدند به خاطر آن است که ما افراد متکبر و خودخواه را که در برابر حق جبهه‌گیری میکنند - به جرم اعمالشان - از قبول حق باز میداریم و به تعبیر دیگر اصرار و ادامه به سرکشی و تکذیب آیات الهی آنچنان در فکر و روح انسان

اثر میگذارد که به صورت موجودی انعطاف‌ناپذیر و غیر قابل نفوذ در برابر حق درمی‌آید.

لذا نخست می‌فرماید: بزودی کسانی را که در زمین، به غیر حق تکبر ورزیدند از آیات خود، منصرف می‌سازیم (سأصرف عن آياتي الذين يتكبرون في الأرض بغير الحق).

و از اینجا روشن می‌شود که آیه فوق، هیچگونه منافاتی با دلائل عقلی ندارد که برای توجیه آن، همانند بسیاری از مفسران، مرتکب خلاف ظاهر شویم، این یک سنت الهی است که نسبت به آنها که لجاجت و سرکشی را به آخرین حد می‌رسانند، توفیق هر گونه هدایت و راهیابی را سلب می‌کند، و به تعبیر دیگر: این خاصیت اعمال زشت خود آنها است که با توجه به انتساب همه اسباب به خدا که مسبب الاسباب نهائی است به او نسبت داده شده است. این موضوع نه موجب جبر است و نه محذور دیگر، تا بخواهیم دست به توجیه آیه بزنیم.

ضمناً باید توجه داشت که ذکر بغير الحق بعد از تکبر به عنوان تاکید است، زیرا همیشه تکبر و خود برتر بینی و تحقیر بندگان خدا، بدون حق است این تعبیر همانند آیه ۶۱ از سوره بقره میباشد آنجا که میگوید: ویقتلون النبیین بغير الحق (آنها که پیامبران را بناحق میکشند).

بخصوص اینکه با کلمه فی الأرض همراه است، که به معنی سرکشی و طغیان در روی زمین می‌آید، و مسلماً چنین عملی، همیشه به غیر حق است. سپس به سه قسمت از صفات این گونه افراد متکبر و سرکش و چگونگی

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۳۶۸

سلب توفیق حقیقتی از آنها اشاره کرده می‌فرماید:

آنها اگر تمام آیات و نشانه‌های الهی را ببینند، ایمان نمی‌آورند! (و ان یروا کل آیه لا یؤمنوا بها).

و نیز اگر راه راست و طریق درست را مشاهده کنند، انتخاب نخواهند کرد (و ان یروا سبیل الرشده لا یتخذوه سبیلاً).

و به عکس اگر راه منحرف و نادرست را ببینند، راه خود انتخاب میکنند (و ان یروا سبیل الغی یتخذوه سبیلاً).

بعد از ذکر این صفات سه‌گانه که همگی حکایت از انعطاف‌ناپذیریشان در برابر

حق میباشد، اشاره به دلیل آن کرده میگوید: اینها همه به خاطر آن است که آیات ما را تکذیب کردند و از آن غافل بودند (ذلک بانهم کذبوا بایاتنا و کانوا عنها غافلین).

شک نیست که تنها با یک یا چند مرتبه، تکذیب آیات الهی، انسان استحقاق چنان سلب توفیقی پیدا نخواهد کرد، و راه توبه و بازگشت، هنوز به روی او باز است، ولی بدون شک ادامه و اصرار در این راه، او را به جائی میرساند که حس تشخیص نیک و بد و راه راست و منحرف (رشد و غی) از او سلب میگردد. آیه بعد کیفر چنین اشخاصی را بیان کرده میگوید: آنها که آیات ما را تکذیب کنند و لقای رستاخیز را منکر شوند اعمالشان به کلی حبط و نابود میگردد (و الذین کذبوا بایاتنا و لقاء الاخرة حبطت اعمالهم حبط به معنی باطل و بیخاصیت نمودن عمل است، یعنی این گونه افراد حتی اگر کار خیری انجام دهند، نتیجه‌ای برای آنها نخواهد داشت) (توضیح

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۳۶۹

بیشتر درباره این موضوع را در ذیل آیه ۲۱۷ سوره بقره بیان کرده ایم). و در پایان آیه چنین اضافه می‌کند، این سرنوشت برای آنها، جنبه انتقامی ندارد، این نتیجه اعمال خود آنها است، بلکه عین اعمال آنهاست که در برابرشان مجسم شده، آیا آنها جز اعمالی را که انجام می‌دادند، جزا داده میشوند؟ (هل یجزون الا ما کانوا یعملون). این آیه یکی دیگر از آیاتی است که دلیل بر تجسم اعمال، و حضور خود اعمال نیک و بد در قیامت می‌باشد.